

HUBUNGAN DI ANTARA GAYA IKATAN (*ATTACHMENT*) ANAK-ANAK DENGAN IBU BAPA DAN KEPUASAN HIDUP DALAM KALANGAN REMAJA DI SEKOLAH KLUSTER

Anis Khadijah Ahmad Shazili^{a*}, Nor Akmar Nordin^a, Irmawati Norazman^a

^aFakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Teknologi Malaysia, 81310 UTM Johor Bahru, Johor, Malaysia

akmar_nordin@utm.my

Received: 1 June 2020

Received in revised form: 31 November 2020

Accepted: 10 Disember 2020

Published : 15 Disember 2020

Abstrak

Setiap orang mempunyai sesuatu ikatan yang istimewa terhadap ibu bapanya. Ikatan (*attachment*) adalah ikatan emosi dengan individu lain. Objektif utama dalam kajian ini adalah untuk mengenal pasti hubungan diantara gaya ikatan remaja terhadap ibu bapa dengan kepuasan hidup. Responden dalam kajian ini terdiri daripada remaja berumur 16 tahun hingga 17 tahun di sebuah sekolah kluster di kawasan Kota Bharu iaitu seramai 180 pelajar. Instrumen kajian yang digunakan dalam kajian ini adalah menggunakan *The Inventory of Parent and Peer Attachment* (IPPA) dan *Multidimension Student's Life Satisfaction* (MSLS). Hasil kajian ini mendapati bahawa terdapat hubungan signifikan antara gaya ikatan (*attachment*) remaja dengan ibu bapa dan kepuasan hidup. Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa gaya ikatan yang selamat mempunyai hubungan korelasi positif dan gaya ikatan yang tidak selamat mempunyai korelasi negatif dengan tahap kepuasan hidup. Analisis keputusan kajian menunjukkan bahawa remaja di sekolah ini mempunyai tahap gaya ikatan yang sederhana dan mempunyai tahap kepuasan hidup yang sederhana. Kepuasan hidup pelajar juga haruslah diambil kira untuk mengelakkan berlakunya masalah kesihatan mental dan psikologikal ketika dewasa. Kajian ini juga diharap dapat menjadi penyumbang kepada pihak yang berkenaan bagi membantu membentuk remaja yang berjaya di masa hadapan.

Everyone has a special bond with their parents. Attachment is an emotional bond with another person. The main objective of this study was to identify the relationship between adolescent attachment style to parents' satisfaction with life satisfaction. The respondents is 180 student from 16 to 17 years old at a cluster school in Kota Bharu. The instruments used in this study were The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA) and Multidimension Student's Life Satisfaction (MSLS). The results of this study found that there is a significant relationship between adolescent attachment style and parent satisfaction and life satisfaction. The findings also show that secure attachment style has a positive correlation and unsecure attachment style has a negative correlation with life satisfaction. The results of the study showed that adolescents in this school have a moderate level of attachment style and have a moderate level of life satisfaction. Student satisfaction should also be taken into consideration in order to avoid mental and psychological health problems in adulthood. The study also hopes can contributes to the relevant party and also can help for the future teenager.

Kata kunci: gaya ikatan (*attachment*), kepuasan hidup, remaja, ibu bapa, anak-anak, kepercayaan, komunikasi, pengasingan

© 2020 Penerbit UTM Press. All rights reserved

■ 1.0 PENDAHULUAN

Kepuasan adalah sesuatu perkara yang ingin dicapai oleh setiap orang. Terutamanya, kepuasan dalam setiap perkara yang dilakukannya. Menurut Tepeli Temiz & Comert (2018), kepuasan hidup merupakan penilaian kognitif terhadap perkara yang difikir untuk menjadikan sesuatu yang dianggap konsisten dan dipengaruhi oleh faktor-faktor sosial. Di samping itu, kepuasan hidup merupakan perkara utama yang menyebabkan seseorang itu mencuba pelbagai perkara untuk mendapatkannya. Kepuasan hidup bukan sahaja akan memberikan kebahagiaan kepada seseorang itu, malah akan memberi impak positif kepada kesihatan dan kesejahteraan hidup seseorang itu. Selain itu, terdapat beberapa perkara yang menyumbang kepada kepuasan hidup seseorang. Antaranya, personaliti, keyakinan diri, umur, pandangan terhadap kehidupan, peristiwa hidup atau pengalaman, nilai serta kepercayaan, pekerjaan dan yang paling utama ialah keluarga. Keluarga selalu dikaitkan dengan ibu, bapa, dan anak-anak.

Hubungan antara remaja dan ibu bapa merupakan perkara yang sangat penting kerana kajian lepas membuktikan bahawa gaya ikatan (*Attachment*) kanak-kanak terhadap ibu bapa adalah langkah pertama dalam melahirkan identiti seseorang individu itu yang terdiri daripada pelbagai jenis keluarga dan budaya (Bowlby, 2013). Pakar psikologi iaitu John Bowlby (2013) mengatakan bahawa definisi ikatan (*attachment*) adalah bermaksud hubungan psikologi yang berkekalan sesama manusia termasuklah diantara ibu bapa dengan anak-anak dan diantara pasangan kekasih. Beliau percaya bahawa ikatan yang terawal terhasil oleh anak-anak iaitu ikatan anak-anak dengan penjaganya akan memberi impak yang besar dan berterusan sepanjang hidup. Tambahan pula, kualiti sesuatu hubungan itu akan memberi impak yang besar keatas sejauh mana seseorang itu berpuas hati dan bahagia dalam hidupnya (Colmer et al., 2011). Kesimpulannya, ahli psikologi perkembangan mengatakan bahawa anak-anak yang berjaya mengekalkan gaya ikatan (*attachment*) dengan penjaganya akan lebih berada dalam keadaan yang selesa dan selamat serta mempunyai kadar survival yang lebih tinggi apabila meningkat dewasa.

Motivasi utama kepada kajian ini adalah ibu bapa atau penjaga merupakan individu yang utama dalam mencorakkan kehidupan anak-anak. Akan tetapi, kajian tentang gaya ikatan ini sangat terhad dilakukan di negara asia berbanding negara barat (Ng et al., 2013). Ini menunjukkan bahawa kurangnya kesedaran dalam kalangan orang Asia tentang kepentingan proses perkembangan seseorang individu itu. Kebanyakan kajian yang telah dilakukan adalah mengenai gaya keibubapaan terhadap anak-anak. Keadaan ini adalah berkemungkinan terdapat kesedaran tentang hubungan ibu bapa dan remaja, tetapi kurang tentang gaya ikatan. Malahan, tiada lagi kajian tentang gaya ikatan anak-anak dengan ibu bapa yang dilakukan terhadap remaja di kawasan kajian ini dilakukan. Ini menunjukkan bahawa zaman remaja merupakan zaman kemuncak dimana remaja lebih cenderung untuk mencuba dan melakukan pelbagai perkara. Oleh sebab itu, gaya ikatan anak-anak dengan ibu bapa juga memainkan peranan penting dalam penerimaan anak-anak dengan cara ibu bapa mendidik.

Menurut model perkembangan moral Kohlbert remaja sering kali dikaitkan masalah moral (Aron, 2005). Gambaran keruntuhan moral pelajar-pelajar sekolah pada hari ini digambarkan menerusi berita perlakuan seks bebas, kehamilan luar nikah, pembuangan bayi, kesalahan juvana, penagihan dadah, pembakaran sekolah dan sebagainya. Ini menunjukkan penglibatan remaja dalam masalah sosial semakin serius dan sudah tentunya ianya amat membimbangkan semua pihak. Tambahan, tanpa

sebarang pencegahan, kepuasan hidup seseorang individu juga berkemungkinan akan terjejas. Dalam menangani isu-isu yang sebegini, ibu bapa merupakan individu yang utama untuk memainkan peranan. Oleh sebab itu, gaya ikatan (*attachment*) remaja dengan ibu bapa merupakan perkara utama yang akan menentukan dan mencorakkan diri seseorang pada masa hadapan.

Di samping itu, menurut model perkembangan psikososial Erikson seorang remaja adalah peringkat pembentukan identiti dimana remaja tersebut akan mengalami kekeliruan dalam pembentukan tersebut (Sokol, 2009). Kekeliruan ini menyebabkan seorang remaja itu mempunyai kekeliruan terhadap kepuasan hidupnya. Seorang remaja itu akan mencari pelbagai cara untuk mendapat kepuasan hidup. Terdapat remaja yang mempunyai silap langkah mencari kepuasan hidup dengan menyertai gejala-gejala yang tidak diingini. Proses pembentukan identiti memerlukan bimbingan yang sepatutnya daripada ibu bapa atau penjaga yang utama. Kesilapan dalam proses pembentukan identiti akan menjejaskan masa depan seseorang individu itu.

Islam mengajar kepada pentingnya hubungan diantara ibu bapa dan anak-anak. Ikatan antara remaja dengan ibu bapa akan memberi kesan yang hebat atau kesan terhadap emosi seperti kegembiraan dan kesedihan (Yildiz, 2016). Setiap anak mempunyai cara dan gaya ikatan yang berbeza. Tambahan, keadaan ibu bapa ketika membesarkan setiap anak itu mempunyai ujian yang berbeza. Perkara ini akan menyebabkan setiap anak yang sedang membesar akan menerima gaya dan cari pendidikan yang berbeza. Pemilihan cara mendidik anak-anak adalah bergantung kepada ibu bapa dan ia akan mempengaruhi kepada sejauh mana tahap kepuasan hidup seseorang. Persoalannya adalah sejauh jenis gaya ikatan seseorang anak itu akan mempengaruhi kepuasan hidup seseorang.

Objektif Kajian

Objektif kajian adalah seperti berikut:

- i. mengkaji tahap gaya ikatan (*attachment*) remaja dengan ibu bapa
- ii. mengkaji tahap kepuasan hidup remaja
- iii. mengkaji hubungan gaya ikatan remaja dengan ibu bapa dan kepuasan hidup

■ 2.0 KAJIAN LITERATUR

Gaya Ikatan (Attachment)

Ikatan (*attachment*) adalah sesuatu ikatan emosi yang mendalam dan berkekalan antara seorang individu dengan individu yang lain melalui masa dan ruang (Ainsworth dan Bowlby, 2005). Terdapat beberapa teori yang menyokong kajian ini. Antaranya ialah *Teori Attachment*. Kajian tentang ikatan ini adalah hasil gabungan daripada kajian yang dilakukan oleh John Bowlby dan dikembangkan lagi oleh Ainsworth (1964). Menurut Bowlby, gaya ikatan (*attachment*) terbahagi kepada dua, iaitu ikatan yang selamat, dan ikatan yang tidak selamat. Ikatan yang tidak selamat pula terbahagi kepada tiga, iaitu ikatan yang dielakkan, ikatan yang dibimbangkan, dan ikatan yang tidak terurus. Penilaian ini adalah diukur berdasarkan instrument yang dibangunkan oleh Armsden, Greenberg (1987) dan Vivona (2000) yang dinamakan Inventory Parent and Peer Ikatan (IPPA) (Guarnieri et al., 2010). Instrument ini mengukur dengan memecahkan kepada tiga bahagian iaitu ikatan dengan ibu, ikatan dengan ayah dan ikatan dengan rakan. Pengukuran ini mengukur daripada tiga dimensi iaitu dari segi kepercayaan, komunikasi, dan pengasingan.

Selain itu, teori lain yang menyokong gaya ikatan ini adalah teori erik-erikson. Erikson merupakan pengasas kepada teori pembangunan psikososial Erik-Erikson (1958). Beliau mengatakan bahawa personaliti seseorang terbentuk bergantung kepada lapan peringkat pembangunan psikososial bermula daripada bayi sehingga dewasa (McLeod, 2017) Erikson telah menemukan teori pembangunan psikososial dan telah membahagikan pembangunan psikososial seseorang manusia kepada lapan peringkat. Peringkat kelima ialah identiti lawan kepada keraguan peranan yang berlaku ketika umur 12-18 tahun. Peringkat ini ialah remaja akan menghadapi tugas yang akan membentuk rasa *self-continuity* (Dunkel & Sefcek, 2009). Remaja sedang menghadapi kekeliruan dalam mencari dan membentuk identiti dirinya sendiri. Oleh sebab itu, pada peringkat ini pentingnya kepada gaya ikatan yang akan membimbing kepada pencarian yang betul.

Terdapat kajian lepas yang menyokong kepada kajian ini iaitu Pathology (2008) telah menjalankan kajian untuk mengenal pasti pengaruh ikatan (*attachment*) ibu bapa dan rakan-rakan terhadap kepuasan hidup di awal remaja. Kajian ini mendapati bahawa terdapat hubungan diantara ikatan (*parent attachment*) dan kepuasan hidup seseorang itu. Seterusnya, Shahyad, Besharat, Asadi, ShirAlipour, dan Miri (2011) telah melakukan kajian untuk mengenal pasti hubungan antara ikatan dan penerimaan sokongan sosial dengan kepuasan hidup terhadap 293 pelajar kolej. Dapatan kajian mendapati bahawa ikatan dan penerimaan sokongan mempunyai kesan secara langsung keatas kepuasan hidup dan mendapat keputusan signifikan yang positif. Di samping itu, Yildiz, (2016) telah menjalankan kajian untuk mengkaji hubungan diantara kepunyaan umum (*general belongingness*), kepuasan hidup, ikatan (*attachment*) dengan ibu bapa dan rakan-rakan, dan kesunyiaan terhadap 218 pelajar sekolah menengah. Dapatan kajian mendapati bahawa ikatan ibu bapa dan rakan rakan dengan kepunyaan umum dan kepuasan hidup didapati mempunyai hubungan signifikan.

Kepuasan Hidup

Diener, (2009) menyatakan bahawa kepuasan hidup ialah penilaian kognitif seseorang individu terhadap kualiti kehidupan secara sepenuhnya atau terhadap perkara yang spesifik. Terdapat teori yang menyokong kajian ini. Antaranya ialah Teori Hierarki Maslow yang diasaskan oleh Abraham Maslow (1943). Maslow menggelarkan teori ini sebagai 'piramid hierarki keperluan' dan dipamerkan dalam lima peringkat berbentuk pyramid mengikut susunan yang tertentu (Gawel, 1997). Peringkat tersebut adalah bermula daripada keperluan fisiologi, keselamatan, sosial, penghargaan sendiri, dan kesempurnaan sendiri. Teori ini adalah berasaskan kepada keperluan seseorang individu itu. Keperluan ini akan mendorong seseorang itu untuk mencapai kepuasan hidup.

Teori lain yang menyokong kajian ini ialah Teori Mc Clelland Human Motivation. Teori ini adalah diasaskan oleh David Mc Clelland pada tahun 1961 dalam bukunya "the achieving society" yang mengatakan bahawa teori keperluan ini mengatakan bahawa seorang manusia itu memerlukan tiga pemacu asas iaitu pencapaian, gabungan, dan kuasa. Keperluannya ialah keperluan kepada pencapaian, keperluan kepada kuasa, dan keperluan kepada gabungan (*affiliation*) iaitu keinginan untuk rapat, berkawan dan mempunyai hubungan dengan individu yang lain. Kesemua keperluan ini adalah untuk mendapatkan kepuasan hidup dalam diri seseorang. Secara asasnya, ketiga-tiga keperluan ini diperlukan bagi memastikan seseorang itu mencapai kepuasan hidup yang diperlukan.

Kajian lepas yang menyokong kepada kajian ini adalah Jo-pei (2012) yang melakukan kajian di Malaysia tentang sejauh mana tahap kepuasan hidup remaja-remaja di Malaysia. Hasil keputusan kajian mendapati bahawa secara umumnya, remaja mempunyai tahap kepuasan hidup yang tinggi. Seterusnya, Cava et al., (2014) telah melakukan kajian untuk mengkaji pengaruh gaya komunikasi ibu bapa dengan kepuasan hidup seseorang remaja yang akan memberi kesan secara tidak langsung

kepada penghargaan diri, perasaan kesunyian, dan penerimaan suasana dalam kelas yang melibatkan seramai 1795 orang. Dapatan kajian mendapati bahawa kedua-dua lelaki dan perempuan yang mempunyai komunikasi yang positif mempunyai hubungan secara langsung dengan tahap kepuasan hidup yang tinggi. Selain itu, Chen et al., (2017) telah mengenalpasti hubungan antara gaya ikatan (*attachment*) ibu bapa dengan kepuasan hidup itu memerlukan penerimaan sokongan sosial dan keyakinan diri untuk mencapai kepuasan hidup. Dapatan kajian mendapati Gaya ikatan (*attachment*) anak-anak dan ibu bapa, penerimaan sokongan sosial, keyakinan diri, dan kepuasan hidup saling berkait.

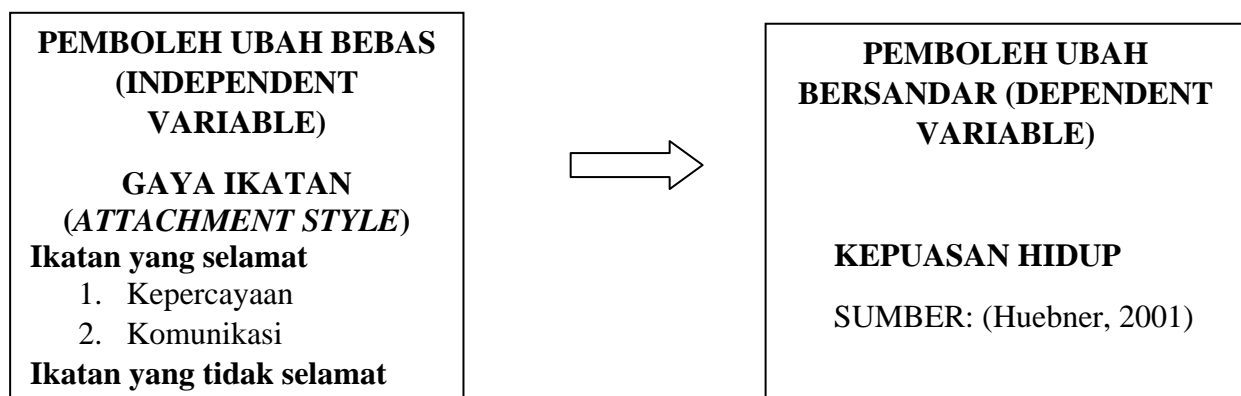
Hubungan antara Gaya ikatan (*attachment*) dan Kepuasan Hidup

Hinnen, Sanderman, & Sprangers, (2009), telah melakukan kajian tentang gaya ikatan ketika dewasa mempunyai hubungan antara kenangan di zaman kanak-kanak dan kepuasan hidup ketika dewasa. Dapatan kajian mendapati bahawa kenangan di zaman kanak-kanak menjejaskan gaya ikatan ketika dewasa dan sekaligus mempengaruhi kepuasan hidup ketika dewasa.

Seterusnya, Guarnieri, Smorti, & Tani, (2015) telah melakukan kajian untuk mengenalpasti hubungan gaya ikatan (*attachment*) dengan kepuasan hidup ketika kemunculan kedewasaan. Dapatan kajian adalah menunjukkan bahawa kedua-dua gaya ikatan (*attachment*) dengan ibu bapa dan rakan-rakan mempunyai hubungan positif yang berkaitan dengan kepuasan hidup. Jiang et al., (2013) telah menjalankan satu kajian untuk mengkaji hubungan antara gaya ikatan dengan ibu bapa, pengharapan, dan kepuasan hidup ketika peringkat awal remaja termasuklah kesan daripada berharap sebagai pengantara daripada kedua-dua hubungan tersebut. Dapatan kajian mendapati bahawa ketiga-tiga elemen ini mempunyai hubungan yang signifikan diantara gaya ikatan dengan ibu bapa dengan kepuasan hidup.

Kerangka Teori

Kerangka teori ini menerangkan hubungan antara jenis Gaya ikatan berserta dimensinya dengan kepuasan hidup.

Kerangka teori ini menunjukkan jenis gaya ikatan yang terbahagi kepada dua, iaitu ikatan yang selamat dan ikatan yang tidak selamat. Ikatan yang selamat mempunyai dua dimensi yang mengukur daripada dimensi kepercayaan antara anak-anak dengan ibu bapa, dan dimensi komunikasi yang berlaku antara anak-anak dengan ibu bapa. Selain itu, dimensi di bawah ikatan yang tidak selamat ialah dimensi pengasingan. Sejauh mana gaya ikatan yang dipilih, ia menunjukkan sejauh mana

pendekatan atau pengasingan yang berlaku. Model pemboleh ubah bebas ini diambil daripada Teori Attachment oleh Armsden dan Greenberg (1987) dan model pemboleh ubah bersandar pula diambil daripada Huebner dan Scott, (2011) yang mengukur secara keseluruhan tahap kepuasan hidup. Seterusnya, model ini menunjukkan terdapat hubungan antara gaya ikatan dengan kepuasan hidup pelajar.

■ 3.0 METODOLOGI

Rekabentuk Kajian

Kajian ini adalah menggunakan kaedah kuantitatif. Ini adalah kerana data dikumpulkan dan dianalisa daripada soal selidik yang diberikan kepada responden. Kaedah kuantitatif ini memberi maksud kepada sebab dan kesan yang berstruktur hubungan antara faktor dan masalah untuk mengenal pasti perbezaan gaya ikatan dengan kepuasan hidup dalam kalangan pelajar Sekolah Menengah Kebangsaan Dato' Ahmad Maher. Selain itu, kajian ini adalah berbentuk korelasi. Fungsi korelasi ini adalah untuk menerangkan hubungan antara kedua-dua pemboleh ubah iaitu gaya ikatan anak-anak dengan ibu bapa sebagai pemboleh ubah bebas dan tahap kepuasan hidup pelajar sekolah menengah kluster sebagai pemboleh ubah bersandar. Bagi mengenal pasti perbezaan gaya ikatan mempunyai hubungan antara kepuasan hidup, kajian keratan rentas diaplikasikan. Ini adalah kerana data yang dikumpulkan daripada soal selidik dilakukan pada satu tempoh masa sahaja dan bukan kajian yang melibatkan sebelum dan selepas.

Populasi dan Persampelan

Kajian ini dijalankan di Sekolah Menengah Kebangsaan Dato' Ahmad Maher, Kota Bharu, Kelantan. Populasi kajian ini adalah pelajar tingkatan empat yang terdiri daripada lapan buah kelas. Jumlah pelajar tingkatan empat dan lima Sekolah Menengah Kebangsaan Dato' Ahmad Maher adalah seramai 354 iaitu seramai 180 orang pelajar tingkatan empat dan seramai 204 orang pelajar tingkatan lima. Bilangan saiz sampel adalah dirujuk oleh pengkaji adalah daripada jadual persampelan oleh Krejcie & Morgan (1970). Seramai 180 pelajar dijadikan sampel untuk kajian ini. Pelajar tingkatan lima dan empat dipilih adalah kerana ketika berumur 16 dan 17 adalah peringkat dimana remaja banyak mengalami pelbagai isu. Teknik persampelan kebarangkalian digunakan untuk memastikan bahawa setiap orang dalam populasi ini mempunyai peluang yang sama rata untuk dipilih sebagai sampel kajian. Pelajar ini dipilih secara rawak menggunakan kaedah persampelan rawak mudah (*Simple Random Sampling*).

Instrumen Kajian

Segala maklumat yang akan diperolehi merupakan adalah daripada pengedaran borang soal selidik kepada responden kajian. Borang soal selidik ini diperolehi daripada kajian lepas yang telah diuji dan dikenal pasti kesahihan dalam menggunakan borang soal selidik tersebut. Borang soal selidik tersebut digunakan adalah untuk mengenal pasti jenis Gaya Ikatan (*Attachment*) anak-anak dengan ibu bapa dan mengenal pasti sejauh mana tahap kepuasan hidup. Borang soal selidik gaya ikatan adalah menggunakan *Inventory Parent And Peer Attachment* (Guarnieri et al., 2010) yang mempunyai 50 item serta lima pilihan jawapan, dan borang soal selidik bagi tahap kepuasan hidup adalah menggunakan *Multidimensional Student Life Satisfaction* yang mempunyai 40 item serta enam pilihan jawapan. Kedua-dua instrumen ini dipilih adalah kerana instrumen ini mampu mengukur sejauh mana tahap

jenis gaya ikatan termasuklah daripada ketiga-ketiga dimensi dan instrumen yang mengukur tahap kepuasan hidup itu diukur daripada pelbagai sudut yang dialami oleh para pelajar.

Analisis Data

Data-data yang diperoleh dalam proses pengumpulan data daripada responden melalui soal selidik dan dianalisis oleh pengkaji menggunakan perisian *Statistical Package for Social Science (Spss)* bagi mendapatkan keputusan kajian. Analisis deskriptif dan analisis inferensi akan diaplikasikan bagi mengenalpasti hubungan antara kedua-dua pemboleh ubah. Analisis deskriptif adalah dengan menggunakan peratus, min, sisihan piawai, dan tahap. Analisis inferensi adalah menggunakan kaedah korelasi Pearson.

4.0 DAPATAN KAJIAN

Analisis Demografi

Jadual 1 menunjukkan bilangan responden perempuan (60.6%) lebih ramai daripada responden lelaki iaitu sebanyak 39.4%. Umur pelajar yang terlibat adalah berumur 16 tahun (42.2%) dan 17 tahun (57.8%). Kelas yang terlibat dalam kajian ini adalah daripada kesemua kelas pelajar tingkatan empat dan lima, iaitu sebanyak 12 buah kelas. Bangsa remaja yang terlibat adalah majoriti berbangsa melayu iaitu sebanyak 98.9%, manakala bangsa India adalah sebanyak 1.1%.

Jadual 1: taburan data demografi (n=180 responden)

Pemboleh ubah	Kekerapan (f)	Peratus (%)
Jantina		
Lelaki	79	39.4
Perempuan	109	60.6
Kelas		
4 Sina	19	10.6
4 Zah	20	11.1
4 razi	19	10.6
4 biruni	8	4.4
4 rush	9	5.0
5 sina	30	16.7
5 zah	17	9.4
5 razi	11	6.1
5 biruni	21	11.7
5 rush	5	2.8
5 nafis	18	10.0
5 ok	3	1.7
Bangsa		
Melayu	178	98.9
Cina	2	1.1
Umur		
16	76	42.2
17	104	57.8

Gaya Ikatan (*attachment*)

Jadual menunjukkan skor min, sisihan piawai, dan tahap bagi keseluruhan gaya ikatan remaja dengan ibu bapa mengikut ketiga-tiga versi iaitu kepercayaan, komunikasi, dan pengasingan. Hasil daripada analisis yang dilakukan dalam kajian ini jelas menunjukkan bahawa dimensi kepercayaan di tahap tinggi, dimensi komunikasi di tahap sederhana dan dimensi pengasingan berada di tahap rendah. Skor min bagi dimensi kepercayaan adalah 4.12 atau sisihan piawai dengan 0.46, skor min komunikasi adalah 3.38 atau sisihan piawai 0.63, dan skor min pengasingan adalah 2.05 atau sisihan piawai 0.64.

Jadual 2: Tahap Gaya Ikatan (Attachment)

Dimensi/versi	Min	Sisihan piawai	Tahap
Kepercayaan	4.12	0.46	Tinggi
Komunikasi	3.38	0.63	Sederhana
Pengasingan	2.05	0.64	Rendah
Keseluruhan	3.18		Sederhana

Tahap kepuasan hidup

Jadual 3 menunjukkan skor min secara keseluruhan bagi tahap kepuasan hidup pelajar Sekolah Menengah Dato' Ahmad Maher menggunakan kaedah statistik diskriptif. Nilai min skor adalah sebanyak 3.81, dan mendapati tahap kepuasan hidup ini berada di tahap yang sederhana. Kepuasan hidup ini diukur secara keseluruhan setiap item dan hanya mempunyai satu dimensi sahaja.

Jadual 3: tahap kepuasan hidup

Pemboleh ubah	Min	Sisihan piawai	Tahap
Kepuasan hidup	3.81	0.51	Sederhana

Hubungan antara Gaya Ikatan (*Attachment*) dengan Kepuasan Hidup

Jadual 4 menunjukkan analisis korelasi antara gaya ikatan (*attachment*) remaja dengan ibu bapa dan kepuasan hidup pelajar Sekolah Menengah Dato' Ahmad Maher.

Jadual 4: Hubungan antara Gaya Ikatan (Attachment) Dan Kepuasan Hidup

	Kepuasan hidup	
	<i>r</i>	<i>P</i>
Kepercayaan	0.5**	0.00
Komunikasi	0.7**	0.00
Pengasingan	-0.6**	0.00
Keseluruhan	0.3**	0.00

**korelasi signifikan pada tahap 0.01 ($P < 0.01$)

Berdasarkan analisis yang telah dijalankan, dapatan kajian menunjukkan terdapat hubungan yang signifikan dan korelasi positif antara gaya ikatan remaja dengan ibu bapa dan kepuasan hidup.

Kedua-dua jenis gaya ikatan yang terdiri daripada tiga dimensi iaitu kepercayaan, komunikasi, dan pengasingan mempunyai hubungan signifikan dengan tahap kepuasan hidup. Dimensi kepercayaan dan komunikasi mempunyai korelasi positif dan dimensi pengasingan mempunyai korelasi negative dengan tahap kepuasan hidup. Kajian ini adalah menggunakan ujian Korelasi Pearson dan menunjukkan bahawa nilai r adalah 0.5 bagi gaya ikatan dimensi kepercayaan. Manakala, gaya ikatan dimensi komunikasi pula menunjukkan r adalah 0.7 dan gaya ikatan dimensi pengasingan pula menunjukkan bahawa nilai r adalah -0.6.

Seterusnya, dapatan kajian menunjukkan bahawa remaja ini mempunyai korelasi gaya ikatan dimensi kepercayaan paling tinggi berbanding gaya ikatan dimensi komunikasi dan pengasingan. Ini menunjukkan bahawa semakin tinggi gaya ikatan yang selamat, semakin tinggi kepuasan hidup seseorang remaja itu. Ini bermaksud semakin tinggi seseorang remaja itu memperoleh gaya ikatan yang selamat, semakin tinggi seseorang remaja itu mendapat kepuasan hidupnya. Ini jelas dibuktikan apabila hasil kajian ini dilakukan dan menunjukkan keputusan yang signifikan.

■ 5.0 PERBINCANGAN, LIMITASI KAJIAN DAN CADANGAN

Perbincangan mengenai gaya ikatan (attachment) remaja dengan ibu bapa

Terdapat dua jenis gaya ikatan yang dibincangkan dalam kajian ini. Gaya ikatan yang dibincangkan adalah gaya ikatan yang selamat dan gaya ikatan yang tidak selamat. Ianya diukur melalui tiga dimensi iaitu kepercayaan, komunikasi, dan pengasingan.

Dimensi pertama yang dikaji adalah dimensi kepercayaan. Dapatan kajian mendapati bahawa kepercayaan antara anak-anak dan ibu bapa adalah di peringkat yang tinggi. Ini jelas membuktikan bahawa wujudnya kepercayaan antara anak-anak dan ibu bapa. Dapatan ini adalah berkemungkinan disebabkan oleh ibu bapa merupakan individu yang paling hampir dengan anak-anak ini. Kajian lepas membuktikan bahawa wujudnya kepercayaan antara anak-anak dan ibu bapa adalah kerana ibu bapa merupakan individu yang memberi kasih sayang, perhatian dan menerima anak-anak itu dengan sepenuhnya (Aulya Purnama & Wahyuni, 2018). Kekuatan sesuatu hubungan adalah apabila adanya kepercayaan di antara kedua-dua pihak. Kajian ini selari dengan kajian oleh Pathology, (2008) yang menyatakan bahawa awal remaja lebih rapat dan terikat dengan ibu bapa adalah disebabkan oleh wujudnya kepercayaan diantara mereka.

Seterusnya, dimensi kedua yang dikaji adalah dimensi komunikasi. Dapatan kajian mendapati bahawa komunikasi antara anak-anak dengan ibu bapa adalah di tahap yang sederhana. Dapatan ini berkemungkinan adalah disebabkan kerana separuh daripada responden yang terlibat kini sedang berada di asrama yang menyebabkan kurangnya komunikasi dengan ibu bapa mereka. Separuh daripada responden yang terlibat adalah responden yang tinggal di rumah bersama ibu bapanya. Di asrama, mereka perlu mengikut peraturan iaitu mereka dilarang untuk menggunakan telefon bimbit. Ini adalah berdasarkan peraturan yang ditetapkan oleh sekolah tersebut. Faktor ini berkemungkinan boleh menjadi salah satu sebab kepada kurangnya komunikasi antara responden dengan ibu bapanya. Kajian ini selari dengan kajian lepas yang mendapati bahawa pada hari ini, kurangnya perbincangan di rumah antara ibu bapa dan anak-anak (Hamid & Ahmad, 2011).

Selain itu, dimensi ketiga yang diukur adalah dimensi pengasingan. Dapatan kajian mendapati bahawa pengasingan antara anak-anak dan ibu bapa berada di tahap yang rendah. Dapatan kajian ini menunjukkan bahawa responden tidak mengasingkan diri daripada ibu bapanya. Ini menunjukkan bahawa pergantungan responden pada ibu bapa adalah di tahap yang tinggi. Anak-anak bergantung dengan ibu bapanya daripada pelbagai aspek termasuklah daripada aspek duit, tempat tinggal,

pengangkutan, dan lain-lain lagi. Malahan, kajian ini selari dengan kajian lepas yang menyatakan bahawa anak-anak mempunyai pergantungan kepada ibu bapa melalui pelbagai aspek termasuklah dari sudut agama, pendidikan, keperluan dan lain-lain (Saidi et al., 2015). Ini adalah kerana ibu bapa merupakan individu yang bertanggungjawab dalam mencorakkan keperibadian dan memenuhi keperluan seseorang anak itu. Selain itu, terdapat juga kajian lepas oleh Reizer, (2015) yang selari dengan kajian ini yang mendapati bahawa gaya ikatan yang diasingkan atau yang tidak selamat mempunyai kepuasan hidup yang rendah. Hasil kajian ini menjelaskan bahawa dengan adanya kepercayaan dan komunikasi antara anak-anak dan ibu bapa telah menyebabkan pengasingan menjadi rendah.

Perbincangan mengenai tahap kepuasan hidup

Analisis hasil dapatan kajian kepuasan hidup mendapati bahawa tahap kepuasan hidup bagi responden berada di tahap yang sederhana. Menurut Model Psikososial Erikson (1958), yang menyatakan bahawa peringkat remaja adalah peringkat dimana terdapat pelbagai kemahuan dan keinginan yang tidak dapat dipenuhi. Ini adalah berkemungkinan kerana di peringkat ini adalah peringkat di mana seseorang itu mempunyai keinginan dalam mencuba dan mempelajari perkara baru dan mula terdedah dengan dunia luar. Peringkat ini juga di mana seseorang itu sentiasa mempunyai konflik dan mempunyai kekeliruan dengan diri sendiri (Sneed et al., 2006). Dapatan kajian yang mendapati tahap kepuasan hidup adalah di tahap yang sederhana berkemungkinan disebabkan oleh sesetengah responden yang terlibat masih lagi mencari identiti dan menghadapi kekeliruan tentang matlamat hidupnya dan sesetengah responden sudah menjumpai identiti dan matlamat yang ingin dicapai dalam hidupnya.

Kepuasan hidup ini diambil kira persepsi terhadap keadaan keluarga, kawan, keadaan di sekolah, keadaan rumah yang mereka tinggal, jiran-jiran, serta penerimaan terhadap diri sendiri. Menurut kajian yang dilakukan oleh Jo-pei (2012) yang mengkaji sejauh mana tahap kepuasan hidup remaja-remaja di Malaysia dan mendapati bahawa secara umumnya, remaja mempunyai tahap kepuasan hidup yang tinggi. Kajian ini bercanggah dengan kajian yang telah dilakukan kerana keputusan kajian ini adalah di tahap yang sederhana. Dapatan ini adalah berkemungkinan kerana remaja lebih cenderung untuk mempunyai tahap kepuasan hidup yang tinggi kepada perkara-perkara yang menggembirakan berbanding perkara yang melibatkan masa depannya. Ini juga berkemungkinan adalah disebabkan oleh pada peringkat ini, remaja bebas melakukan pelbagai perkara untuk memenuhi kepuasan hidupnya. Malah, pada peringkat ini juga, seseorang itu tidak mempunyai beban atau tanggungjawab yang perlu difikirkan. Mereka hanya perlu ke sekolah dan berseronok dengan kawan-kawan. Berbeza dengan keadaan apabila meningkat dewasa dimana seseorang itu haruslah memikirkan tentang masa depannya.

Perbincangan hubungan Gaya Ikatan (attachment) dengan kepuasan hidup

Hasil kajian ini mendapati bahawa terdapat hubungan signifikan antara gaya ikatan remaja dengan ibu bapa dan kepuasan hidup dalam kalangan pelajar. Terdapat tiga dimensi gaya ikatan yang diukur untuk mengetahui hubungan antara gaya ikatan dan kepuasan hidup. Dimensi pertama iaitu kepercayaan mempunyai hubungan signifikan dengan korelasi positif. Ini menunjukkan bahawa semakin tinggi tahap kepercayaan, semakin tinggi tahap kepuasan hidup. Ini adalah berkemungkinan kerana kepercayaan adalah terdiri daripada perasaan atau rasa yang akan menyumbang kepada kepuasan hidup. Apabila wujudnya kepercayaan dan rasa selesa diantara manusia atau di dalam sesuatu hubungan itu, maka akan wujudnya tahap kepuasan hidup yang tinggi. Kepercayaan merupakan kunci utama yang menyumbang kepada kewujudan gaya ikatan antara ibu bapa dan anak-anak (Hamid & Ahmad, 2011). Ini adalah kerana apabila adanya kepercayaan itu, maka akan terhasilnya perasaan

selamat, tenang dan selesa untuk berada disamping orang tersebut. Rasa selamat dan selesa ini seterusnya akan menyumbang kepada kepuasan hidup seseorang itu.

Seterusnya, analisis kajian bagi dimensi yang kedua iaitu komunikasi, mempunyai hubungan signifikan dan positif korelasi dengan kepuasan hidup. Ini menunjukkan bahawa sejauh mana komunikasi yang berlaku antara ibu bapa dan remaja itu akan menyumbang kepada sejauh mana tahap kepuasan hidup remaja tersebut. Semakin tinggi komunikasi yang berlaku antara ibu bapa dan anak-anak, semakin tinggi tahap kepuasan hidup seseorang itu. Komunikasi antara anak-anak dan ibu bapa merupakan salah satu cara untuk mewujudkan ikatan antara mereka. Kajian ini selari dengan kajian lepas oleh Hasniza & Noh, (2006) membuktikan bahawa anak-anak yang mempunyai komunikasi yang baik dalam ahli keluarga akan menyumbang kepada terbentuknya anak-anak yang baik dan tidak mempunyai masalah moral.

Selain itu, analisis kajian yang seterusnya adalah dimensi pengasingan. Dapatan kajian mendapati bahawa pengasingan mempunyai hubungan signifikan dengan kepuasan hidup. Namun, dimensi ini mempunyai negatif korelasi. Ini menunjukkan bahawa semakin rendah pengasingan berlaku, semakin tinggi tahap kepuasan hidup seseorang itu. Dimensi pengasingan ini adalah tergolong daripada ikatan yang tidak selamat. Dapatan ini menunjukkan bahawa pergantungan kepada ibu bapa akan menyumbang kepada kepuasan hidup. Kajian ini selari dengan kajian lepas oleh Aulya Purnama & Wahyuni, (2018) yang menyatakan bahawa kebergantungan anak-anak kepada ibu bapa akan menghasilkan rasa tenang dan selesa yang akan menyumbang kepada kepuasan hidup seseorang anak itu.

Hasil analisis keputusan keseluruhan menunjukkan bahawa remaja yang terlibat dalam kajian ini mendapati bahawa mereka mempunyai gaya ikatan yang selamat. Ini adalah kerana hasil keputusan kajian menyatakan bahawa dimensi kepercayaan dan dimensi komunikasi mempunyai positif korelasi, dan dimensi pengasingan ini mempunyai negatif korelasi. Hasil keputusan ini mendapati bahawa gaya ikatan yang selamat mempunyai positif korelasi dengan tahap kepuasan hidup, dan gaya ikatan yang tidak selamat mempunyai negatif korelasi dengan tahap kepuasan hidup. Ini bermakna, semakin tinggi gaya ikatan yang selamat, semakin tinggi tahap kepuasan hidup seseorang remaja itu. Keputusan kajian ini selari dengan kajian lepas oleh He, Chen, Fan, Cai, & Hao (2018) yang mendapati bahawa gaya ikatan yang tidak selamat (*insecure attachment*) mempunyai hasil di tahap yang rendah dalam skop ciri psikologi dan kepuasan hidup serta mempunyai tahap permasalahan psikologi yang tinggi. Manakala, dapatan kajian bagi kumpulan yang mempunyai gaya ikatan yang selamat () didapati mempunyai tahap kepuasan hidup yang tinggi. Ini menunjukkan bahawa gaya ikatan yang selamat (*secure attachment*) akan membantu untuk seseorang itu mendapat kepuasan hidup.

Limitasi dan cadangan

Kajian ini telah berjaya dilakukan untuk mengukur sejauh mana Gaya ikatan anak-anak dengan ibu bapa dan tahap kepuasan hidup. Namun, Gaya ikatan terbahagi kepada dua, iaitu daripada aspek ibu bapa, dan juga daripada aspek kawan. Cadangan untuk pengkaji akan datang adalah untuk mengambil kira dalam mengukur gaya ikatan daripada aspek kawan. Ini adalah kerana remaja bukan sahaja mempunyai gaya ikatan dengan ibu bapa, malah, juga mempunyai ikatan dengan rakan-rakan sekeliling.

Kajian ini dilakukan adalah dengan menggunakan teknik kajian keratan rentas. Kajian ini hanya diuji dengan menggunakan soal selidik pada satu tempoh masa sahaja. Cadangan bagi permasalahan ini adalah diharapkan pengkaji boleh mengumpul data menggunakan tempoh yang panjang, iaitu mengkaji yang melibatkan sebelum dan selepas kajian dilakukan. Cara ini berkemungkinan akan memberikan data yang lebih lengkap berbanding menggunakan teknik kajian keratan rentas.

Selain itu, Kajian ini juga hanya mengukur pada sebuah sekolah kluster sahaja. Namun, terdapat pelbagai jenis sekolah kluster di setiap negeri di Malaysia ini. Data yang dikumpul ini tidak dapat digeneralisasi kerana hanya melibatkan sebuah sekolah kluster sahaja. Cadangan kepada permasalahan ini adalah diharapkan pengkaji akan datang boleh mengumpulkan data menggunakan kaedah kluster atau strata yang melibatkan lebih banyak sekolah kluster di Malaysia ini.

■ 6.0 KESIMPULAN

esimpulannya, kajian ini telah berjaya dilakukan di sekolah menengah kebangsaan Dato' Ahmad Maher yang melibatkan hampir 200 orang pelajar. Berdasarkan kajian yang telah dijalankan ini, terdapat beberapa persoalan-persoalan yang timbul dalam melaksanakan kajian ini dan ianya telah dapat dijawab dengan jelas. Persoalan kajian yang pertama adalah mengenai jenis gaya ikatan yang telah terjawab iaitu gaya ikatan mengikut dimensi kepercayaan merupakan gaya ikatan yang paling tinggi berbanding dimensi yang lain. Segala persoalan ini terjawab apabila dapatan kajian menunjukkan bahawa gaya ikatan (*attachment*) remaja dengan ibu bapa mempunyai tahap gaya ikatan yang sederhana. Seterusnya, tahap kepuasan hidup pelajar tingkatan empat dan lima juga dikenal pasti bahawa remaja ini mempunyai tahap kepuasan hidup di tahap yang sederhana. Kajian ini mendapati bahawa hubungan gaya ikatan ini berkait rapat dengan sejauh mana tahap kepuasan hidup seseorang remaja itu. Semakin tinggi Gaya Ikatan yang selamat (*secure attachment*) remaja dengan ibu bapa, semakin tinggi tahap kepuasan hidup remaja itu. Oleh yang demikian, dengan terjawabnya segala persoalan ini, maka ketiga-tiga objektif kajian ini dijalankan juga telah berjaya dilaksanakan.

RUJUKAN

- Ainsworth, M. D. (1964). Patterns Of Attachment Behavior Shown By The Infant In Interaction With His Mother Author. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 10(1), 51–58. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/23082925> <http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>
- Ainsworth, M. S., & Bowlby, J. (2005). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46(4), 333–341. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.46.4.333>
- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1989). The inventory of parent and peer attachment: Preliminary test manual. Available from GC Armsden, Department of Community Health Care Systems, University of Washington, Seattle, WA, 98195, 517-545.
- Aron, I. E. (2005). Moral Philosophy and Moral Education: A Critique of Kohlberg's Theory. *The School Review*, 85(2), 197–217. <https://doi.org/10.1086/443328>
- Aulya Purnama, R., & Wahyuni, S. (2018). Kelekatan (Attachment) pada Ibu dan Ayah Dengan Kompetensi Sosial pada Remaja. *Jurnal Psikologi*, 13(1), 30. <https://doi.org/10.24014/jp.v13i1.2762>
- Bowlby, J. (2013). A secure base: parent-child attachment and healthy human development. In *Choice Reviews Online* (Vol. 26). <https://doi.org/10.5860/choice.26-4750>
- Cava, M. J., Buelga, S., & Musitu, G. (2014). Parental communication and life satisfaction in adolescence. *Spanish Journal of Psychology*, 17(2014), 1–8. <https://doi.org/10.1017/sjp.2014.107>
- Chen, W., Zhang, D., Pan, Y., Hu, T., Liu, G., & Luo, S. (2017). Perceived social support and self-esteem as mediators of the relationship between parental attachment and life satisfaction among Chinese adolescents. *Personality and Individual Differences*, 108, 98–102. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.12.009>
- Colmer, Kaye. Murphy, P. (2011). Attachment Theory and Primary Caregiving. *Australasian Journal of Early Childhood*, 36(4), 16–20. <https://doi.org/10.1177/183693911103600403>
- Diener, E. (2009). Subjective well-being book. In *The science of well-being: The collected works of Ed Diener* (Vol. 37). <https://doi.org/10.1007/978-90-481-2350-6>
- Dunkel, C. S., & Sefcek, J. A. (2009). Eriksonian Lifespan Theory and Life History Theory: An Integration Using the Example of Identity Formation. *Review of General Psychology*, 13(1), 13–23. <https://doi.org/10.1037/a0013687>

- Gawel, J. (1997). Herzberg's Theory of Motivation and Maslow's Hierarchy of Needs. - Practical Assessment, Research & Evaluation. *Peer to Peer Electronic Journal*, 5(11), 3–5.
- Guarnieri, S., Ponti, L., & Franca, T. (2010). The Inventory of Parent and Peer Attachment in an adolescence sample: A contribution to the Italian validation. *TPM - Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 17(3), 103–130. <https://doi.org/10.1449/30135>
- Guarnieri, S., Smorti, M., & Tani, F. (2015). Attachment Relationships and Life Satisfaction During Emerging Adulthood. *Social Indicators Research*, 121(3), 833–847. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0655-1>
- Hamid, Z. A., & Ahmad, A. (2011). Hubungan ◊ Antara Penglibatan Ibubapa dan Pencapaian Akademik Pelajar Miskin di Negeri Selangor. *Journal of Islamic and Arabic Education*, 3(January), 31–40.
- Hasniza, C., Noh, C., & Pengurusan, F. (2006). Hubungan keluarga dari aspek komunikasi dan gaya keibubapaan. *Jurnal Kemanusiaan*, 08, 45–57.
- He, J., Chen, X., Fan, X., Cai, Z., & Hao, S. (2018). Profiles of parent and peer attachments of adolescents and associations with psychological outcomes. *Children and Youth Services Review*, 94(June), 163–172. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2018.10.001>
- Hinnen, C., Sanderman, R., & Sprangers, M. A. G. (2009). Adult attachment as mediator between recollections of childhood and satisfaction with life. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 16(1), 10–21. <https://doi.org/10.1002/cpp.600>
- Huebner, & Scott, E. (2011). Research on assessment of life satisfaction of children and adolescents. *Social Indicators Research*, 66, 3–33. <https://doi.org/10.1023/B:SOCI.0000007497.57754.e3>
- Jiang, X., Huebner, E. S., & Hills, K. J. (2013). Parent attachment and early adolescents' life satisfaction: The mediating effect of hope. *Psychology in the Schools*, 50(4), 340–352. <https://doi.org/10.1002/pits.21680>
- Jo-pei, T. (2012a). *Malaysian Adolescents' Life Satisfaction*. 65(8), 182–192.
- Jo-pei, T. (2012b). *Malaysian Adolescents' Life Satisfaction* *Malaysian Adolescents' Life Satisfaction*. (June 2014).
- Justin T.Sokol. (2009). Identity Development Throughout the Lifetime: An Examination of Eriksonian Theory. *Graduate Journal of Counseling Psychology*, 1(2), 139–148. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2012.09.002>
- Mcleod, S. (2017). *Attachment Theory* www.simplypsychology.org/attachment.html. (1964), 1–6. Retrieved from www.simplypsychology.org
- ng, K. M., Loy, J. T. C., Mohdzain, Z., & Cheong, W. (2013). Gender, Race, Adult Attachment, and Marital Satisfaction Among Malaysians. *The Family Journal*, 21(2), 198–207. <https://doi.org/10.1177/1066480712468268>
- Pathology, L. (2008). Do Pdas Enhance the Organization and Memory Skills of Students. *Psychology*, 45(7), 705–714. <https://doi.org/10.1002/pits>
- Reizer, A. (2015). Influence of employees attachment styles on their life satisfaction as mediated by job satisfaction and burnout. *Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 149(4), 356–377. <https://doi.org/10.1080/00223980.2014.881312>
- Said @ Saidi, M., Mustafa, C. O., & Fatmawati, M. @ I. (2015). Pengaruh ibu bapa terhadap penghayatan amalan kerohanian dalam kalangan remaja muslim. *7th International Seminar on Regional Education*, 1, 423–434.
- Shahyad, S., Besharat, M. A., Asadi, M., ShirAlipour, A., & Miri, M. (2011). The Relation of Attachment and perceived social support with Life Satisfaction: Structural Equation Model. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 952–956. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.03.219>
- Sneed, J. R., Whitbourne, S. K., & Culang, M. E. (2006). Trust, identity, and ego integrity: Modeling Erikson's core stages over 34 years. *Journal of Adult Development*, 13(3–4), 148–157. <https://doi.org/10.1007/s10804-007-9026-3>
- Tepeli Temiz, Z., & Comert, I. T. (2018). The relationship between life satisfaction, attachment styles, and psychological resilience in university students. *Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 31(3), 274–283. <https://doi.org/10.5350/dajpn2018310305>
- Yildiz, M. A. (2016). Serial multiple mediation of general belongingness and life satisfaction in the relationship between attachment and loneliness in adolescents. *Kuram ve Uygulamada Egitim Bilimleri*, 16(2), 553–578. <https://doi.org/10.12738/estp.2016.2.0380>